

Saksframlegg

Saksnr.: 2022/47212

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Fylkesrådet	17.11.2022	

Vedlegg:

- 1 Utkast Høringssvar - Ny lov om omsetning av bøker (bokloven)
- 2 Boklov_bærekraftsjekk

Høring - Ny lov om omsetning av bøker (bokloven)

Fylkesrådets forslag til vedtak

Fylkesrådet gir sin tilslutning til forslag til høringssvar i høring om ny lov om omsetning av bøker (bokloven).

01.11.2022

Tonje Kristensen

fylkesråd for kultur og mangfold

Bakgrunn for saken

Kultur- og likestillingsdepartementet har sendt ut forslag til ny lov om omsetning av bøker (boklov) på høring. Høringsfristen er 18. november 2022. Loven vil blant annet erstatte forskrift 19. desember 2014 nr. 1716 om unntak fra konkurranseloven § 10 for samarbeid ved omsetning av bøker.

Formålet med denne saken er å gi en beskrivelse av hvilke konsekvenser de foreslåtte endringene får, og at Viken fylkeskommune kan gi et høringssvar innen fristen. Forslag til høringssvar ligger vedlagt saken.

Fakta

Formålet med loven er å legge til rette for bredde, mangfold og kvalitet i norsk litteratur og å sikre god tilgjengelighet til litteraturen for alle i Norge. Loven skal bidra til å fremme kultur- og kunnskapsformidling, styrke norsk skriftkultur og tilrettelegge for et mangfold av aktører.

Et sentralt forslag er å utvide fastprisregimet til å gjelde for alle aktørene i bransjen.

Høringsnotatet inneholder også forslag til regulering av lydbok-markedet og fremhever bibliotekenes rolle som formidler av litteratur.

Problemstillinger, alternative løsninger og konsekvenser

Bokloven er en lov som påvirker alle deler av litteraturfeltet, og også alle deler av utdanningssektoren. Den vil også kunne virke inn på den enkeltes liv, i form av demokratiske rettigheter og mulighet for tilgang til kunnskap uavhengig av sosial og økonomisk status.

Lovens formål er å legge til rette for bredde, mangfold og kvalitet i norsk litteratur og å sikre god tilgjengelighet til litteraturen for alle i Norge. Loven skal ivareta forfatter- og leserinteresser og legge til rette for et mangfold av aktører, bidra til å fremme kultur- og kunnskapsformidling og styrke skriftkulturen på bokmål, nynorsk og de samiske språkene.

For å oppnå dette, foreslås det en rekke markedsregulerende tiltak:

- Fastpris på bøker i 12-18 måneder fra første gang tittelen utgis av en norsk leverandør. Målet med tiltaket er å sikre en mer forutsigbar inntjening for bokbransjen (forfattere, forlag, forhandlere), i tillegg til å sikre like vilkår for kundene uavhengig av bosted. En lengre, mer omfattende fastpris periode vil medføre at populære titler blir dyrere for forbrukerne, fordi det vil ta lengre tid før bøkene kommer på salg. Boklovsutvalget mener at fordelene med fastpris er større enn ulempene.
- Normalkontrakter – gir forlagene mulighet til å samarbeide om felles honorar- og provisjonssatser for forfattere, illustratører og oversettere. Målet med tiltaket er en mer forutsigbar økonomi for forfattere, illustratører og oversettere.
- Skaffeplikt for bokhandlere - alle bokhandlere skal ha plikt til å skaffe kundene sine alle bøker som er utgitt av et norsk forlag. Målet med tiltaket er å sikre et likt litteraturtilbud til lesere i hele landet.
- Leveringsplikt for forlagene - alle forlag skal ha plikt til å levere sine bøker til alle forhandlere. Målet med tiltaket er å sikre et likt litteraturtilbud ut til hele landet ved å gi like betingelser for alle bokhandlere, uavhengig av kjedetilørighet og eierforhold.
- Regulering av det voksende lydbokmarkedet, i form av tilbuds og leveringsplikt for enkeltsalg av lydbøker. Målet med tiltaket er å sikre forbrukere enkel tilgang til lydbøker uavhengig av hvilken strømmetjeneste de bruker, og forhindre at lydbokmarkedet undergraver forfatter- og forlagsøkonomien.

Vurdering

§1 Formålsparagraf

Fylkesråden støtter forslag til formålsparagraf. Denne støtter opp under bredde, mangfold og kvalitet i norsk litteratur og bidrar til at innbyggerne har lik tilgang til litteratur. Dette er viktig for et velfungerende demokrati. Formålet med loven dekker det aller meste. Fylkesråden

mener likevel at i tillegg til bokmål, nynorsk og de samiske språkene bør en nevne de nasjonale minoritetsspråkene, noe som er i tråd med Vikens språkpolitikk hvor mangfold skal vektlegges. Det finnes særs lite litteratur på disse språkene, men å inkludere dem innebærer en synliggjøring som er viktig. Fylkesråden anbefaler at Viken i sitt hørings svar anbefaler et tillegg på siste setning som dette:

[...] styrke skriftkulturen på bokmål, nynorsk, de samiske språkene og *de nasjonale minoritetsspråkene*.

§2 Definisjoner

Fylkesråden har følgende merknader til definisjoner.

a. bok: det støttes at definisjonen er plattformuavhengig.

d. sluttkunde: fylkesråden legger til grunn at bibliotek også blir regnet som sluttkunde og at det må gjelde i alle andre deler av loven der sluttkunde har rettigheter eller plikter.

§3 Lovens virkeområde

Når det gjelder språk, viser fylkesråden til forslag om tillegg i formålsparagrafen.

Det foreslås at loven ikke skal gjelde for omsetning av skolebøker til grunnskolen og videregående skole. Dette er en videreføring av gjeldende rett og begrunnes med at slike bøker i all hovedsak omsettes gjennom offentlige anbud som innebærer at kommuner, fylker eller konsortier kjøper inn bøker samlet. Det argumenteres med at det ikke eksisterer et eksemplarmarked for slike bøker og forholdet mellom leverandør og den enkelte forhandler er ikke avgjørende for tilgang og omsetning.

Fylkesråden anerkjenner at dette er den tilnærmingen som gir den beste løsningen for det store flertallet av elever i grunnskole og videregående skole. Samtidig ønsker fylkesråden å påpeke at det samtidig kan være en utfordring for privatister og bibliotek med begrensede ressurser til bokinnkjøp. At læring skjer gjennom alle livets faser bør støttes opp under, og fylkesråden vil foreslå at departementet jobber for å finne løsninger hvor de som står utenfor et ordinært opplæringsløp kan sikres utvalg, kvalitet og tilgjengelighet for slike lærebøker.

Departementet ber videre om høringsinstansenes synspunkt på om fagbøker for profesjonsmarkedet og lærebøker for høyere utdanning skal være omfattet av virkeområdet, slik gjeldende rett er i dag. Fylkesråden støtter det første alternativet, med bakgrunn i at boklovens formål er å sikre bredde, mangfold og kvalitet i norsk litteratur og sikre tilgang til litteratur for alle i Norge. Dette må også gjelde for fag- og forskningsbasert litteratur. Lovforslagets definisjon av bok bør brukes i videre forstand, slik at den skiller boken fra multimediale læremidler. Ved å ikke definere multimediale læremidler som bøker i loven, vil norske forlag kunne utvikle og tilby abonnement på digitale læremidler, enten som tillegg til lærebok eller som selvstendige multimediale læremidler.

§4 Normalkontrakt

Fylkesråden støtter opp under forslaget om at illustratører og designere kan omfattes av normalkontrakter. Grafiske elementer har en økende betydning i nye utgivelser og det er viktig at disse yrkesgruppene ivaretas på lik linje med forfattere og oversettere.

§5 Fastprisperiode

Fylkesråden støtter forslaget om en fastprisordning som er obligatorisk for alle aktørene i bransjen, men tar ikke stilling til om fastprisperioden skal være på 12 eller 18 måneder. Fylkesråden er imidlertid opptatt av at det fortsatt må være mulig å gi rabatt til bibliotekene. I arbeidet med forskrift bør dagens praksis videreføres, slik at bibliotekene kan sikres rabatt med opptil 20 prosent. En reduksjon av rabatten vil etter fylkesrådets vurdering føre til redusert innkjøp i bibliotekene og et dårligere utvalg for innbyggerne.

Når bibliotek regnes som sluttkunde, må fastpris i fastprisperiode også gjelde for e-bøker og digitale lydbøker til bibliotek.

§6 Plikt til å skaffe og levere e-bøker

Prinsippet om å likestille papirbøker og e-bøker støttes av fylkesråden. I en forlengelse av dette mener fylkesråden at dette prinsippet også må gjelde for kjøp og bruk i bibliotekene. I dagens innkjøpsmodeller kan ikke bibliotek kjøpe eksemplarer av e-bøker, men de betaler en pris per utlån, enten i form av pakker på 10 utlån eller per enkeltutlån.

Kulturrådet har inkludert e-bøker i innkjøpsordningene etter en eksemplarmodell, og denne ordningen er i samsvar med prinsippet om likestilling av formater. Denne modellen bør være en grunnmodell for bibliotekene som må fastsettes i forskrift til loven, men uten en tidsavgrensning på 5 år, slik Kulturrådets ordning er i dag. Bibliotekene bør selv få avgjøre hva som skal være tilgjengelig i deres digitale samlinger, på lik linje med de fysiske formatene.

§7 Plikt til å tilby og levere digitale lydbøker

Fylkesråden støtter departementets forslag om leveringsplikt for lydbøker, og at den også skal gjelde for levering av lydbøker til folkebibliotek. Dagens innkjøpsmodell for bibliotek bygger på lisenser, ikke eksemplarsalg, en ordning som ikke gir bibliotekene mulighet til å bygge opp egne samlinger av lydbøker. Den manglende muligheten til samlingsoppbygging forsterkes ved at det ikke lenger produseres fysiske lydbøker. I tillegg er ordningen kostbar, noe som medfører et til dels uoversiktlig og mangelfullt tilbud til lånere.

I forskriften bør det etter fylkesrådets vurdering være føringer for hvordan bibliotekenes tilbud kan utfylle og ikke konkurrere med strømmetjenestene, slik at man både kan sikre lønnsomheten i markedet, oppfylle bibliotekenes formålsparagraf om kvalitet, allsidighet og aktualitet i bibliotektilbudet og imøtekomme Boklovens formål om å sikre god tilgjengelighet til litteraturen for alle i Norge.

Konsekvenser og vurdering av bærekraft

Saken antas ikke å ha negative konsekvenser for økonomisk eller sosial bærekraft i Viken, og heller ikke for miljø og klima. I fylkesrådets vurdering er det lagt til grunn at forslag til ny boklov kan støtte opp under flere av bærekraftmålene, slik som god utdanning, (4), anstendig arbeid og økonomisk vekst (8), mindre ulikhet (10), ansvarlig forbruk og produksjon (12).

Vedtakskompetanse

Beslutningen treffes med hjemmel i reglement for delegering av myndighet fra fylkestinget i Viken og tildeling av innstillingsrett, punkt 3.5.2, g.

Saken sluttbehandles i fylkesrådet.